

DECIZIE

31 octombrie 2018

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ
lărgit al Curții Supreme de Justiție,

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
Judecători

Tatiana Vieru
Maria Ghervas
Nicolae Craiu
Mariana Pitic
Victor Burduh

judecând recursurile declarate de către Gudima Vasile, reprezentat de avocatul Gheorghita Oleg, și de către Gudima Anastasia, reprezentată de avocatul Vlaicu Vlad, în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de către Gudima Anastasia împotriva lui Gudima Vasile, cu privire la partajarea averii în devălmășie, înlăturarea obstacolelor de folosire și posesie a bunului imobil, stabilirea modului de folosință a imobilului, recunoașterea dreptului de proprietate și înregistrarea acestuia,

împotriva deciziei din 25 ianuarie 2018 a Curții de Apel Chișinău, prin care s-au respins apelurile formulate de Gudima Anastasia și Gudima Vasile și s-a menținut hotărârea din 29 iunie 2015 și hotărârea suplimentară din 8 septembrie 2015 a Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău,

c o n s t a t ă :

La 25 ianuarie 2005, Gudima Anastasia a depus cerere de chemare în judecată împotriva lui Gudima Vasile, cu privire la partajarea averii.

Circumstanțele de fapt, prezentate de reclamantă, pot fi rezumate după cum urmează.

În anul 1977, Gudima Anastasia a încheiat căsătoria cu pârâtul Gudima Vasile. Astfel, în timpul căsniciei, aceștia au început construcția unei case de locuit, amplasate în sat. Trușeni, str. Gr. Ureche, finalizată în volum de 80%, la prețul de 10 000 dolari SUA, echivalentul a 125 000 lei.

Reclamanta a pretins că, la momentul depunerii acțiunii, între ea și soțul ei au apărut divergențe privind folosirea imobilului indicat. În esență, pârâtul refuză partajarea benevolă a acestui bun imobil.

În consolidarea punctului său de vedere, reclamanta a considerat că imobilul aparține cu drept de proprietate comună în devălmășie ambilor soți în acord cu

articolul 26 din Codul familiei. Aceasta a sugerat că partea ei constituie 5 000 dolari SUA.

Gudima Anastasia a solicitat recunoașterea dreptului de proprietate în privința la ½ cotă – parte din casa, situată în sat. Trușeni, str. Gr. Ureche, nr. 73, și împărțirea în natură a acestui imobil în proporție de ½ cotă – parte (vol. I, f. d. 2 – 3).

Prin hotărârea din 11 martie 2005 a Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău, acțiunea formulată de Gudima Anastasia a fost admisă. Astfel, instanța de judecată a statuat recunoașterea dreptului ei de proprietate asupra a ½ cotă – parte din construcția, cu gradul de finisare de 80 %, situată în sat. Trușeni, str. Gr. Ureche, nr. 73, cu valoarea de 10 000 dolari SUA. Totodată, s-a încasat de la fiecare parte în contului statului taxa de stat în cuantum de 150 lei, scutindu-i parțial de la plata taxei de timbru (vol. I, f. d. 12 – 13).

Gudima Vasile a depus cerere de apel la 26 iulie 2010 (vol. I, f. d. 17).

Curtea de Apel Chișinău, prin decizia din 20 octombrie 2010, a admis apelul declarat de către Gudima Vasile și a casat hotărârea din 11 martie 2005 a Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău, restituind pricina spre rejudecare în aceeași instanță, în alt complet de judecată (vol. I, f. d. 170 – 174).

În acest caz, instanța de apel a constatat că materialele cauzei nu conțin probe, care ar putea demonstra înmânarea cererii de chemare în judecată apelantului Gudima Vasile, inclusiv și citarea legală a acestuia. Prin urmare, Colegiul civil a considerat că a fost încălcat dreptul de apărare a apelantului (vol. I, f. d. 173).

La 23 decembrie 2010, Judecătoria Buiucani, mun. Chișinău a scos de pe rol cererea de chemare în judecată înaintată de Gudima Anastasia, din cauza neprezentării acesteia în ședința de judecată (vol. I, f. d. 181). Încheierea respectivă a fost casată prin decizia din 2 octombrie 2012 a Curții de Apel Chișinău, în care s-a constatat că recurenta nu a fost citată legală pentru ședințele judiciare din 8 decembrie 2010 și 23 decembrie 2010. De fapt, aceasta se afla peste hotarele Republicii Moldova (vol. I, f. d. 211 – 213).

La 18 noiembrie 2014, Gudima Anastasia a depus cerere de extindere a pretențiilor inițiale (vol. II, f. d. 114 – 119).

În motivarea acțiunii, reclamanta a prezentat următoarele informații.

Conform raportului de expertiză nr. 2351 din 11 decembrie 2013, partajarea bunului imobil, amplasat în sat. Trușeni, str. Gr. Ureche, nr. 73, este imposibilă din cauza caracteristicilor tehnice a acestuia (vol. II, f. d. 66 – 69).

Totodată, reclamanta a subliniat că Gudima Vasile trăiește în concubinaj cu o altă persoană. Acesta îi îngreuește accesul în imobil și o amenință permanent cu răfuială fizică. Astfel, la 6 iunie 2012, Gudima Anastasia s-a adresat cu o cerere prealabilă față de el, în vederea înlăturării obstacolelor de folosire și posedare a ½ cotă – parte din casa de locuit. Pârâtul nu i-a răspuns la cerință menționată.

În cererea sa, reclamanta a declarat că terenul pe care a fost construită casă a fost obținută de către ambii soți în baza contractului de vânzare – cumpărare din 10 august 1998 în timpul căsătoriei. Totuși, înregistrarea dreptului de proprietate în privința terenului nu a fost solicitată din 1 ianuarie 1900. În opinia ei, acest imobil aparține cu drept de proprietate privată comună în devălmășie lor, întrucât căsătoria a fost

înregistrată la 26 aprilie 1977 și desfăcută la 10 iulie 2007. Reclamanta a afirmat că pârâtul refuză înregistrarea drepturilor, ce țin de bunul menționat.

Din aceste motive, Gudima Anastasia a solicitat partajarea casei de locuit amplasată în sat. Trușeni, str. Gr. Ureche, nr. 73, a câte ½ cotă – parte ideală pentru fiecare dintre soți; înlăturarea obstacolelor de folosire și posesie a părții ei din bun, precum și stabilirea modului de folosință a casei de locuit. La fel, aceasta a cerut recunoașterea dreptului de proprietate asupra ½ cotă – parte din terenul de construcție cu nr. cadastral XXXXX, situat în sat. Trușeni, str. Gr. Ureche, nr. 73 și obligarea Oficiului Cadastral Teritorial de a înregistra dreptul respectiv (vol. II, f. d. 117 – 118).

În cadrul judecării cauzei, pârâtul Gudima Vasile a depus referință în întâmpinarea cererii de chemare în judecată, prin care a menționat că a trăit separat de soția lui în anii 2000 – 2001. Ulterior, în 2001, Gudima Anastasia a plecat peste hotarele țării, iar casa din litigiu a fost construită numai de el. Prin urmare, pârâtul a cerut respingerea acțiunii ca neîntemeiată (vol. I, f. d. 184 – 187).

Prin hotărârea din 29 iunie 2015 a Judecătoria Buiucani, mun. Chișinău, acțiunea formulată de către Gudima Anastasia a fost admisă parțial. Așadar, instanța de judecată a constatat imobilul nr. 73 din str. Gr. Ureche, com. Trușeni, mun. Chișinău cu regim juridic de proprietate comună în devălmășie a lui Gudima Vasile și Gudima Anastasia. La fel, s-a atribuit fiecărui soț câte ½ cotă – parte ideală din acest bun imobil, iar, în rest, pretențiile au fost respinse. În final, instanța de judecată a statuat compensarea în favoarea statutului de la Gudima Anastasia a taxei de stat în sumă de 24 600 lei (vol. II, f. d. 231; vol. III, f. d. 13 – 20).

La 8 septembrie 2015, prin hotărâre suplimentară, Judecătoria Buiucani, mun. Chișinău a obligat pe Gudima Vasile să nu-i creeze obstacole Gudimei Anastasia în folosirea la ½ cotă – parte ideală din imobilul nr. 73 din str. Gr. Ureche, com. Trușeni, mun. Chișinău (vol. III, f. d. 22).

Împotriva acestui act judecătoresc, Gudima Anastasia și Gudima Vasile Gudima Vasile au declarat apeluri în termenul legal (vol. IV, f. d. 12, 13).

Curtea de Apel Chișinău, prin decizia din 25 ianuarie 2018, a respins apelurile formulate de Gudima Anastasia și Gudima Vasile și a menținut hotărârea din 29 iunie 2015 și hotărârea suplimentară din 8 septembrie 2015 a Judecătoria Buiucani, mun. Chișinău (vol. V, f. d. 11 – 22).

La 9 iunie 2018, prin intermediul serviciului poștal, Gudima Vasile, reprezentat de avocatul Gheorghită Oleg, a declarat recurs împotriva deciziei din 25 ianuarie 2018 a Curții de Apel Chișinău, solicitând casarea acesteia și a hotărârii din 29 iunie 2015 a primei instanței, cu pronunțarea unei noi hotărâri de respingere a acțiunii. Totodată, recurentul a cerut compensarea din contul intimatei Gudima Anastasia a cheltuielilor judiciare, după cum urmează: taxa de stat în fața instanței de apel în mărime de 18 454 lei și în fața instanței de recurs în cuantum de 200 lei, taxa pentru constatarea faptelor și stărilor de fapt, achitată executorului judecătoresc, în sumă de 2 000 lei și cheltuielile pentru asistență juridică în valoare de 10 000 lei.

În motivarea ilegalității deciziei contestate, Gudima Vasile a afirmat că instanțele judecătorești au aplicat greșit articolele 19 alin. (1) și (2) și 20 alin. (1) – (4) din Codul familiei, întrucât intimata a plecat în Italia din anul 2001 și nu a contribuit

cu mijloace financiare la construirea, inclusiv întreținerea bunului imobil. Mai mult, instanța de apel a interpretat eronat articolul 20 alin. (5) din Codul familiei, în baza căruia, instanțele sunt obligate să examineze argumentele de admitere sau respingere a unei pretenții. Astfel, s-a luat în considerare doar faptul că nu a fost formulată expres o cerere de recunoaștere a dreptului de proprietate exclusiv, fără a verifica temeinicia observațiilor lui.

De asemenea, recurentul a pretins că intimata și-a construit propria casă pe partea ei din terenul, situat în com. Trușeni, str. Gr. Ureche, nr. 71, ce se demonstrează prin înscrisurile anexate la materialele cauzei.

La 18 iunie 2018, Gudima Anastasia, reprezentată de avocatul Vlaicu Vlad, a avansat cerere de recurs împotriva deciziei din 25 ianuarie 2018 a Curții de Apel Chișinău, prin care a solicitat casarea acesteia, hotărârii din 29 iunie 2015 și hotărârii suplimentare din 8 septembrie 2015 a Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău, cu restituirea pricinii în prima instanță pentru rejudecarea fondului.

În justificarea criticilor, recurenta a subliniat că cerința de a stabili modul folosință a imobilului este una întemeiată, deoarece, la formularea acesteia, s-a ținut cont de principiul egalității părților în raport cu suprafața totală a spațiului, iar intimatul nu a respins propunerea ei și nici nu a prezentat o altă variantă.

Totodată, aceasta a sugerat că prima instanță nu a elucidat pe deplin circumstanțele cauzei, de vreme ce nu au fost puse corect întrebările adresate expertului. Or, este evident că specialistul din domeniu urma să identifice posibilitățile de partajare a construcției și a terenului în natură, în două părți. Așadar, la cererea apărării trebuia să fie efectuată expertiză în comisie.

Prin urmare, Gudima Anastasia a conchis că soluția de atribuire a ½ cotă – parte fiecărui soț, fără partajarea acestuia în natură, este una ilegală și nefondată. În esență, ea a contribuit la construcția și mobilarea casei.

La 6 august 2018, în conformitate art. 439 alin. (2) din Codul de procedură civilă, Curtea Supremă de Justiție a comunicat cererea de recurs lui Gudima Vasile și avocatului Vlaicu Vlad, care o reprezintă pe Gudima Anastasia, informând că referința se depune în termen de o lună de la data primirii scrisorii. În mod corespunzător, dacă referința nu este prezentată în termenul stabilit, admisibilitatea recursului se decide în lipsa acesteia (vol. V, f. d. 126).

La 17 iulie 2018, intimata Gudima Anastasia, reprezentată de avocatul Vlaicu Vlad, a depus o referință în întâmpinarea recursului, solicitând respingerea acestuia ca inadmisibil.

Gudima Vasile nu a depus referință, prin care să-și exprime poziția cu privire la recursul declarat Gudima Anastasia.

În procedura de filtru, prevăzută de articolul 440 alin. (2) din Codul de procedură civilă, completul de judecată a constatat că obiectul prezentei cererii se referă la decizia din 25 ianuarie 2018 a Curții de Apel Chișinău, care intră în categoria de acte specificate în articolul 429 alin. (1) din Codul de procedură civilă.

În baza cercetării materialelor cauzei, completul de judecată nu a identificat faptul că recursul a fost examinat anterior, fiind respectate, totodată, dispozițiile articolului 430 din Codul de procedură civilă, cu privire la subiecții abilitați cu dreptul

de a depune recurs. De altfel, mandatele seria MA, nr. 1097057 din 30 martie 2018 și seria MA, nr. 1193702 din 26 martie 2018 dovedesc faptul că avocații Gheorghita Oleg și Vlaicu Vlad au fost împuterniciți în mod legal să atace hotărârea judecătorească și să reprezinte interesele recurenților (vol. V, f. d. 48, 124).

Cu privire la termenul de declarare a recursului, instanța de recurs a stabilit că Gudima Vasile, reprezentat de avocatul Gheorghita Oleg, a pretins că a luat cunoștință cu decizia contestată la 11 aprilie 2018, iar avocatul Vlaicu Vlad, reprezentantul recurenteii Gudima Anastasia, a prezentat plicul de la Curtea de Apel Chișinău, care conține data de 20 aprilie 2018, ora 18:36 (vol. V, f. d. 122). În așa mod, completul de judecată a conchis că nu se poate îndepărta de la afirmațiile recurenților ce vizau recepționarea actului judecătoresc contestat. Prin urmare, s-a constatat că cererile de recurs deduse judecății au fost declarate în limitele temporale prevăzute la articolul 434 alin. (1) din Codul de procedură civilă.

În aceeași ordine de idei, completul de filtru a verificat esența și temeiurile recursurilor, inclusiv dacă argumentele recurenților referitoare la ilegalitatea deciziei atacate întrunesc criteriile formale din articolul 432 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă.

Pe baza celor analizate, prin încheierea din 10 octombrie 2018 a Curții Supreme de Justiție, cererea menționată mai sus s-a considerat admisibilă pentru examinarea în fond (vol. II, f. d. 148)

În conformitate cu articolele 441 și 444 din Codul de procedură civilă, recursul s-a examinat de un complet de 5 judecători, fără înștiințarea participanților la proces, însă data și ora ședinței a fost plasată pe pagina web a Curții Supreme de Justiție. Astfel, Colegiul lărgit a decis inoportună invitarea acestora, întrucât argumentele expuse în cererile de recurs și referință au fost formulate cu suficientă precizie pentru a permite instanței verificarea legalității hotărârii atacate. Totodată, toate punctele de drept care puteau exista în această cauză pot fi cercetate și soluționate în mod adecvat pe baza înscrisurilor prezente la dosar. În esență, părțile la proces au avut posibilitatea să își prezinte poziția în scris și să răspundă la concluziile părții adverse. Mai mult, nici un participant nu a solicitat audierea publică a cauzei sale (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Auza Vilho Eskelinen și alții vs Finlanda*, 19 aprilie 2007, parag. 72 – 75, *Eriksson vs Suedia*, 12 aprilie 2012, parag. 66, 72, *Pönkä vs Estonia*, 8 noiembrie 2016, parag. 33 – 34).

În subsidiar, în parag. 26 – 27 din decizia nr. 95 din 19 decembrie 2016 a Curții Constituționale, privind excepția de neconstituționalitate a articolului 444 din Codul de procedură civilă, Curtea a statuat că în cazul procedurilor care au ca obiect autorizarea unui apel sau care consacră verificarea unor aspecte de drept, și nu de fapt, sunt îndeplinite condițiile articolului 6 din Convenție chiar dacă instanța de apel sau de recurs nu oferă reclamantului posibilitate să se exprime în fața sa, în persoană. Iar, în esență nu este afectat accesul liber la justiție.

Verificând decizia din 25 ianuarie 2018 a Curții de Apel Chișinău, în limitele controlului de legalitate, în raport cu criticele invocate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție constată că se impune

admiterea recursurilor și casarea deciziei contestate, cu dispunerea trimiterii cauzei spre rejudecare în instanța de apel, pentru motivele ce se succed.

În conformitate cu articolul 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

În vederea respectării articolului 432 alin. (5) din Codul de procedură civilă, Colegiul lărgit nu a identificat niciun indiciu care, la prima vedere, ar putea ridica probleme de drept specificate la alin. (3) din articolul citat. Mai mult, Gudima Vasile și Gudima Anastasia nu au prezentat obiecții în privința acestui aspect procedural.

Esența articolelor 432 și 442 alin. (1) din Codul de procedură civilă oferă instanței de recurs competența de a efectua un control al legalității deciziei atacate, nu și a temeiniciei acesteia. La acest capitol, se vor reține circumstanțele de fapt, privite în ansamblu, care au fost prezentate de părți și stabilite de instanțele de judecată în fazele procesual anterioare, cu excepția situației în care constatările lor pot fi considerate arbitrare sau vădit nerezonabile.

În cazul de față, instanța de recurs consideră că este necesar de prezentat succesiv toate evenimentele certe din speță și confirmate prin înscrisuri.

Sub acest aspect, Gudima Anastasia și Gudima Vasile au înregistrat căsătoria lor la 26 aprilie 1977, sub nr. 1556, la Oficiul Stării Civile Chișinău (vol. I, f. d. 5).

Conform contractului de vânzare-cumpărare a lotului de pe lângă casă din 10 august 1998, încheiat între Savin Simion, în calitate de vânzător, și Gudima Vasile, în calitate de cumpărător, a fost cumpărat lotul de pământ cu suprafața de 0,12 ha, cu numărul cadastral 3598, situat pe teritoriul administrativ gestionat de Primăria s. Trușeni, r-nul Strășeni (vol. I, f. d. 34).

La 12 august 1998, a fost eliberat titlul de autentificare a dreptului asupra pământului, amplasat în sat. Trușeni, str. Gr. Ureche, nr. 73, lui Gudima Vasile, în baza deciziei nr. 2-2006 din 10 august 1998. Scopul repartizării a fost construcția locativă. Actul respectiv a fost trecut în Registrul cadastral al deținătorilor de teren la nr. 3620 din 11 august 1998 (vol. II, f. d. 25 pe verso).

La 4 septembrie 1998, prin decizia nr. 9/5 a Primarului comunei Trușeni, s-a autorizat construcția individuală a casei de locuit pe terenul cumpărat în mărime de 1 200 m², sub nr. 192, str. Gr. Ureche, ce aparține cet. Gudima Vasile. Iar, potrivit punctului 3, s-a decis ca după terminarea construcției să prezinte casa de locuit pentru exploatare comisiei numite de Primărie (vol. I, f. d. 33).

La 25 ianuarie 2005, Gudima Anastasia a înaintat cerere de chemare în judecată, care stă la originea prezentei cauze, cu privire la recunoașterea dreptului de proprietate în privința la ½ cotă – parte din casa, situată în sat. Trușeni, str. Gr. Ureche, nr. 73, și împărțirea în natură a acestui imobil în proporție de ½ cotă – parte (vol. I, f. d. 2 – 3).

Astfel, prin hotărârea din 11 martie 2005 a Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău, s-a admis acțiunea și s-a statuat recunoașterea a dreptului de proprietate în favoarea reclamantei asupra a ½ cotă – parte din construcția, cu gradul de finisare de 80 %, situată în sat. Trușeni, str. Gr. Ureche, nr. 73, cu valoarea de 10 000 dolari SUA.

Totodată, s-a încasat de la fiecare parte în contului statului taxa de stat în cuantum de 150 lei, scutindu-i parțial de la plata taxei de timbru (vol. I, f. d. 12 – 13).

În baza acestei hotărâri judecătorești, a fost întocmit procesul-verbal de recepție finală nr. 306 din 24 iunie 2005 și a fost emisă dispoziția nr. 33 din 24 iunie 2005 a Primăriei com. Trușeni, mun. Chișinău, privind recepția finală a locuinței cu suprafața de 719,4 m.p. - casă de locuit proprietate privată a Anastasiei Gudima și Vasile Gudima, ½ cotă-parte fiecare, amplasată pe str. Gr. Ureche 73, sat. Trușeni, mun. Chișinău, cu întărirea în proprietate privată a lotului aferent casei de locuit cu suprafața de 0,245 ha (vol. II, f. d. 90 – 91).

Dreptul de proprietate în proporție de ½ cotă – parte a Gudimei Anastasia a fost înregistrat în Registrul bunurilor imobile la 1 iulie 2005 (vol. II, f. d. 81, 122).

Prin hotărârea din 19 iunie 2007 a Judecătoriei Botanica, mun. Chișinău, s-a desfășurat căsătoria între Gudima Vasile și Gudima (Gonța) Anastasia. În acest sens, instanța de judecată a constatat că părțile nu locuiesc împreună din anul 2001, iar familia lor purta un caracter formal (vol. II, f. d. 203). Ulterior, la 10 iulie 2007, divorțul lor a fost înscris oficial la Oficiul Stării Civile, sect. Botanica, mun. Chișinău (vol. I, f. d. 51; vol. II, f. d. 136).

Potrivit versiunii recurentului Gudima Vasile, în anul 2010, acesta a solicitat executarea lucrărilor cadastrale în vederea întocmirii documentației cadastrale pentru înregistrarea primară a terenului din speță (vol. II, f. d. 23). În așa condiții, el a aflat despre înregistrarea dreptului de proprietate ½ asupra casei de locuit menționate supra. În consecință, acesta a contestat cu apel hotărârea din 11 martie 2005 a Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău, iar Curtea de Apel Chișinău, prin decizia din 20 octombrie 2010, a admis cererea lui și a casat hotărârea respectivă, restituind pricina spre rejudecare în aceeași instanță, în alt complet de judecată (vol. I, f. d. 170 – 174).

Astfel, la reexaminarea cauzei, Gudima Anastasia a mărit obiectul acțiunii inițiale și a solicitat partajarea casei de locuit amplasată în sat. Trușeni, str. Gr. Ureche, nr. 73, a câte ½ cotă – parte ideală pentru fiecare dintre soți; înlăturarea obstacolelor de folosire și posesie a părții ei din bun, precum și stabilirea modului de folosință a casei de locuit. La fel, aceasta a cerut recunoașterea dreptului de proprietate asupra ½ cotă – parte din terenul de construcție cu nr. cadastral XXXXX, situat în sat. Trușeni, str. Gr. Ureche, nr. 73 și obligarea Oficiului Cadastral Teritorial de a înregistra dreptul respectiv (vol. II, f. d. 117 – 118).

Colegiul lărgit remarcă că, după rejudecare, atât prima instanța (vol. II, f. d. 231; vol. III, f. d. 13 – 20), cât și instanța de apel (vol. V, f. d. 11 – 22), fiind învestite cu examinarea prezentei pricini, au hotărât că pretențiile înaintate de Gudima Anastasia sunt întemeiate în partea împărțirii casei de locuit individuală și înlăturarea obstacolelor de folosire a acestui bun.

Referitor la procesul de luare a acestei soluții, instanța de apel a stabilit că, în timpul căsătoriei, soții au dobândit lotul de teren, cu numărul cadastral XXXXX, și casă de locuit individuală, cu numărul cadastral XXXXX.01. Ambele imobile sunt amplasate pe str. Gr. Ureche 73, com. Trușeni (vol. V, f. d. 17).

În drept, instanța de apel a considerat relevante articolul 21 alin. (1) și (3) din Codul căsătoriei și familiei; articolele 19 alin. (1) și (2), 20 alin. (1) – (5) din Codul familiei și articolele 371 alin. (1) și (2), 347 alin. (1) – (3), 374 și 376 din Codul civil.

Reieșind din raționamentele evocate, instanța de apel a considerat că neînțelegerea foștilor soți și imposibilitatea împărțirii bunului în natură, au constituit principalele temeuri de constatare a construcției casei de locuit individuală cu regim juridic de proprietate comună în devălmășie și de atribuire fiecărui soț a câte ½ cotă – parte ideală. Mai mult, instanța a lăsat fără analiză argumentele susținute de Gudima Vasile, potrivit căruia, soția lui a plecat peste hotare din anul 2001, iar achitățile pentru impozit și cheltuielile de construcție a imobilului au fost suportate de el. Or, în opinia instanței, apelantul nu a formulat vreo cerere de recunoaștere a dreptului de proprietate exclusivă în privința construcției din litigiu în baza articolului 20 alin. (5) din Codul familiei.

Totodată, instanța de apel a constatat că actualmente dreptul de proprietate asupra terenului cu nr. cadastral XXXXX nu este înregistrat în Registrul bunurilor imobile, însă anterior acesta avea o suprafață de 0,245 ha, iar Registrul deținut de autoritatea publică locală cuprinde două terenuri învecinate cu suprafața de 0,12 ha și, respectiv, de 0,13 ha. Mai mult, circumstanța respectivă a fost demonstrată prin procesul – verbal de constatare din 10 martie 2016, întocmit de executorul judecătoresc Marianciuc Evelina (vol. IV, f. d. 53). În mod corespunzător, instanța de apel a conchis că, în lipsa unor probe, nu poate admite capătul de cerere cu privire la recunoașterea dreptului de proprietate în privința imobilului vizat.

În conformitate cu articolul 432 alin. (2) lit. c) și alin. (4) din Codul de procedură civilă, se consideră că normele de drept material au fost încălcate sau aplicate eronat în cazul în care instanța judecătorească a interpretat în mod eronat legea. Săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin.(3) constituie teme de declarare a recursului doar în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Din perspectiva acestor temeuri, Gudima Vasile a afirmat că instanța de apel a interpretat eronat articolului 20 alin. (5) din Codul familiei, întrucât instanța de apel a luat în considerare doar faptul că nu a fost depusă o cerere de recunoaștere a dreptului de proprietate asupra casei din speță, fără a verifica temeinicia observațiilor lui.

În același context, recurenta Gudima Anastasia a obiectat împotriva imposibilității partajării casei de locuit, situată în sat. Trușeni, str. Gr. Ureche, nr. 73. La fel, aceasta a sugerat că intimatul nu a argumentat încălcările normelor de drept material și procedural (vol. V, f. d. 139).

La această etapă, Colegiul lărgit constată că recurenții nu au contestat respingerea pretenției cu privire la recunoașterea dreptului de proprietate asupra terenului, cu numărul cadastral XXXXX, amplasat pe str. Gr. Ureche 73, com. Trușeni. Prin urmare, decizia din 25 ianuarie 2018 a Curții de Apel Chișinău a fost atacată doar în partea partajării casei de locuit individuală, situată pe terenul sus – menționat, și înlăturării obstacolelor de folosire și posesie a acesteia.

În acest sens, pentru a elucida aspectele abordate mai sus, instanța de recurs va raporta circumstanțele prezentate mai sus la criticile invocate de recurenți și va opera cu prevederile Codului familiei și Codului civil, în redacțiile lor noi. În plus, instanța de judecată va trebui să se asigure că în cazul de față Curtea de Apel Chișinău a îndeplinit condiția unei examinări efective și a oferit un răspuns specific și explicit mijloacelor hotărâtoare pentru rezultatul procesului (a se vedea, în contrast, Lebedinschi vs Moldova, 16 iunie 2015, parag. 31, 35 – 36; Nichifor vs Moldova, 20 septembrie 2016, parag. 29 – 31).

Conform articolului 20 alin. (3) din Codul familiei, sunt proprietate în devălmășie a soților bunurile mobile și imobile, care au fost construite, din contul mijloacelor comune, precum și alte bunuri dobândite în timpul căsătoriei, chiar dacă sunt procurate sau depuse pe numele unuia dintre soți.

Alineatul (5) din același articol prevede că sunt proprietate în devălmășie a soților bunurile care au fost dobândite din ziua încheierii căsătoriei până în ziua încetării acesteia. Instanța judecătorească este în drept, în baza cererii soțului interesat care nu este vinovat de desfacerea căsătoriei, să declare bunurile dobândite de către el în perioada cât soții au dus gospodării separate proprietate a acestuia.

Potrivit articolului 321 alin. (2) din Codul civil, în cazul bunurilor imobile, dreptul de proprietate se dobândește la data înscrierii în registrul bunurilor imobile, cu excepțiile prevăzute de lege.

Conform articolul 371 alin. (2) din Codul civil, orice bun dobândit de soți în timpul căsătoriei se prezumă proprietate comună în devălmășie până la proba contrară.

În conformitate cu articolul 123 alin. (2) din Codul de procedură civilă, faptele stabilite printr-o hotărâre judecătorească irevocabilă într-o cauză civilă soluționată anterior în instanță de drept comun sau în instanță specializată sunt obligatorii pentru instanța care judecă cauza și nu se cer a fi dovedite din nou și nici nu pot fi contestate la judecarea unei alte cauze civile la care participă aceleași persoane.

Colegiul lărgit învederează că dreptul la un proces echitabil, garantat de articolul 6 parag. 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, cuprinde, printre altele, dreptul părților unui proces de a prezenta observațiile pe care le considera pertinente pentru cauza lor (a se vedea Artico vs Italia, 13 mai 1980, parag. 33, Dumitru Popescu vs România (nr. 2), 26 aprilie 2007, parag. 100). Acest drept nu poate fi considerat efectiv decât dacă aceste observații sunt într-adevăr „ascultate”, adică analizate cum se cuvine de către instanța sesizată. Cu alte cuvinte, articolul 6 implică în special, în sarcina „instanței”, obligația de a se dedica unei analize efective a temeiurilor, argumentelor și propunerilor de probatoriu ale părților, fără a prestabili pertinenta acestora (a se vedea Perez vs Franța (M.C.), 12 februarie 2004, parag. 80, și Van de Hurk vs Olanda, 19 aprilie 1994, parag. 59).

Pornind de la argumentele recurentului Gudima Vasile, instanța de recurs constată că procesul – verbal al ședinței judiciare din 10 martie 2015 reflectă că avocata Gudimei Anastasia a sugerat că nu neagă faptul plecării clienței ei peste hotarele țării pentru a dobândi bani pentru construcția casei (vol. II, f. d. 223). Cu toate acestea, Judecătoria Buiucani, mun. Chișinău a stabilit că nu au fost prezentate probe în vederea admiterii argumentului lui Gudima Vasile, potrivit căruia, soția lui a plecat

din țară în anul 2001 și a revenit abia în 2005 (vol. III, f. d. 19, alin. 8). Ulterior, în ședința judiciară în fața instanței de apel din 27 aprilie 2016, apelantul Gudima Vasile, asistat de avocat, a solicitat reclamarea informației date de la Departamentul Poliției de Frontieră, pentru a înlătura dubiile în privința acestui aspect. Totuși, avocata Popa Ala a declarat că demersul este unul neîntemeiat, de vreme ce a recunoscut împrejurarea pusă în discuție în fața instanței de fond (vol. III, f. d. 119 – 120).

În cazul de față, instanța de apel a refuzat să examineze observațiile apelantului Gudima Vasile, din cauza că el a depus o acțiune reconvențională în condițiile articolului 172 din Codul de procedură civilă și nu a formulat o cerere separată în acord cu articolul 20 alin. (5) din Codul familiei.

Instanța de judecată subscris opiniei recurentului, potrivit căruia, acest element este crucial pentru soluționarea justă a cauzei.

La acest capitol, Colegiul lărgit notează că disponibilitatea în drepturi se afirmă în posibilitatea participanților la proces, în primul rând a părților, de a dispune de drepturile procedurale, de a alege modalitatea și mijloacele procedurale de apărare. Principiul descris este garantat de art. 27 alin. (1) din Codul de procedură civilă.

În lumina celor relatate, instanța de recurs afirmă că orice bun dobândit de soți în timpul căsătoriei se prezumă proprietate comună în devălmășie până la proba contrară. În special, soțul poate depune cerere în baza articolului 20 alin. (5) din Codul familiei sau se poate apăra împotriva unor pretenții, cu privire la recunoașterea sau împărțirea unui bun. De altfel, în speță suntem în prezența celei de-a doua situație. Așadar, prin lipsa examinării temeiniciei argumentului invocat mai sus, se constată că instanța de apel a dat dovadă de un formalism excesiv în această parte. Or, prin prisma principiului contradictorialității și egalității în arme, instanța de apel era obligată să asigure un echilibru just a intereselor ambelor părți implicate în proces. În esență, motivarea Curții de Apel Chișinău l-a pus într-o situație de dezavantaj pe Gudima Vasile față de adversarul său (a se vedea *Donadze vs Georgia*, 7 martie 2006, parag. 35 – 36).

Drept consecință, instanța de recurs conchide că instanța de apel a interpretat eronat articolul 20 alin. (5) din Codul familiei, ceea ce se circumscrie temeiului prevăzut la articolul 432 alin. (2) lit. c) din Codul de procedură civilă. În speță, Colegiului lărgit îi revine obligația de a verifica dacă eroarea judiciară poate fi calificată ca esențială și dacă poate fi corectată în baza argumentelor livrate de părți, coroborate prin înscrisurile anexate la materialele cauzei.

În mod corespunzător, Colegiul lărgit amintește că instanța de apel a considerat că bunul imobil, cu nr. cadastral XXXXX.01, a fost dobândit de soți în timpul căsătoriei. De fapt, în acest sens, s-a operat cu prezumția proprietății comune în devălmășie. Totuși, conform articolul 371 alin. (2) din Codul civil, această supoziție funcționează până la proba contrară, în special, dacă soții au dus gospodării separate.

În primul rând, la 4 septembrie 1998, prin decizia nr. 9/5 a Primarului comunei Trușeni, s-a autorizat construcția individuală a casei de locuit pe terenul cumpărat în mărime de 1 200 m², sub nr. 192, str. Gr. Ureche, ce aparține cet. Gudima Vasile (vol. I, f. d. 33).

În al doilea rând, prin hotărârea din 19 iunie 2007 a Judecătorei Botanica, mun. Chișinău, s-a constatat că Gudima Anastasia și Gudima Vadim nu locuiesc împreună din anul 2001 (vol. II, f. d. 203). Mai mult, deși acest înscris era anexat la materialele cauzei, instanța de apel nu l-a supus aprecierii prin prisma articolelor 123 alin. (2) și 130 din Codul de procedură civilă.

În al treilea rând, Colegiul lărgit subliniază că instanța de apel a analizat superficial actele administrative, care au stat la baza înregistrării dreptului de proprietate a casei de locuit, în special, procesul-verbal de recepție finală nr. 306 din 24 iunie 2005 și decizia autorității publice locale nr. 33 din 24 iunie 2005. De altfel, deși s-a invocat prezumția legalității și veridicității a acestora, totuși articolul 497 alin. (1) din Codul civil specifică că înscrierile făcute în registrul bunurilor imobile se prezumă autentice și complete până la proba contrară.

Din acest punct de vedere, instanța de judecată învederează că, prin scrisoarea nr. 397 din 29 septembrie 2010 a Primăriei Trușeni, s-a informat că recepționarea casei de locuit din litigiu și înregistrarea ei la O.C.T. Chișinău a fost efectuată în baza unei hotărâri judecătorești, prezentată la Primăria com. Trușeni (vol. II, f. d. 82). Iar, scrisoarea nr. 104 din 31 martie 2011 a Primăriei Trușeni denotă că, potrivit documentelor aflate în arhiva Primăriei cu nr. pag. 100 – 106, a participat nemijlocit la recepția finală dnul Gudim Vadim V. În baza procurii nr. 1301 din 31 martie 2005, acesta a acționat în numele lui Gudima Vasile și Gudima Anastasia (vol. II, f. d. 83). Totuși, procura respectivă a fost eliberată doar din numele Gudimei Anastasia pentru Gudima Vadim (vol. II, f. d. 102).

Ulterior, conform scrisorii nr. 301 din 15 septembrie 2011 a Primarului comunei Trușeni, s-a confirmat că, la momentul întocmirii procesului – verbal de recepție finală nr. 306 din 24 iunie 2005 și emiterii dispoziției Primarului nr. 33 din 24 iunie 2005 privind recepționarea în proprietatea privată a bunului imobil cu nr. cadastral 8039000.807.01, situat com. Trușeni, str. Ureche, nr. 73, a servit temei hotărârea din 11 martie 2005 a Judecătorei sect. Buiucani, mun. Chișinău (vol. II, f. d. 89). Aceleași idei au fost reconfirmate prin scrisoarea nr. 02/1-24/196 din 20 martie 2015 a Primăriei com. Trușeni (vol. II, f. d. 172).

În atare situație, nu există dubii cu privire la faptul că hotărârea din 11 martie 2005 a Judecătorei Buiucani, mun. Chișinău, care a stat la baza actelor sus – citate, a fost casată de Curtea de Apel Chișinău, prin decizia din 20 octombrie 2010 (vol. I, f. d. 170 – 174). Așadar, deși nu este de competența instanței de recurs să examineze legalitatea acestor acte administrative, se relevă că recurentul putea pretinde că are cel puțin o speranță legitimă de a beneficia efectiv de casa de locuit individuală, cu numărul cadastral XXXXX.01, în sensul articolului 1 protocol 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (a se vedea similar Popescu și Dașoveanu vs România, 19 iulie 2007, parag. 36, Velikovi și alții vs Bulgaria, 15 martie 2007, parag. 159; Ioan vs România, 1 iulie 2008, parag. 54 - 55). În esență, recurentul a avut posibilitatea de a contesta legalitatea acestora în contencios administrativ, însă nu este în sarcina lui, care a locuit în imobil de câțiva zeci de ani, să suporte consecințele sistemului administrativ pus în aplicare, de vreme ce autoritățile publice locale

confirmă că au emis actele date în baza unui act judecătoresc casat de o instanță superioară.

Cu titlu subsidiar, CtEDO reiterează că fiecare stat contractant trebuie să se doteze cu un arsenal juridic adecvat și suficient pentru a asigura respectarea obligațiilor pozitive ce-i revin. Astfel, se consideră că autoritățile publice locale erau obligate să facă demersuri pentru clarifica situația astfel creată, iar erorilor lor nu trebuie suportate exclusiv de persoanele particulare (a se vedea, *mutatis mutandis*, Ioachimescu și Ion vs România, 12 octombrie 2006, parag. 31 – 34, Ioan, *ibidem*, parag. 55).

Din considerentele menționate, instanța de recurs reține că instanțele ierarhic inferioare au omis să constate perioada concretă a unei gospodării comune între Gudima Vasile și Gudima Anastasia. Așadar, folosirea sintagmei „în timpul căsătoriei” este prea general și nu poate determina cu certitudine momentul începutului construcției casei de locuit și momentul finisării ei. Or, autorizarea de construire a casei de autoritatea publică locală a fost dat în anul 1998, iar, la depunerea prezentei acțiuni, potrivit recurenței, imobilul respectiv avea un grad de finalizare de 80 %. Mai mult, concluziile incluse în procesul – verbal de recepție finală nr. 306 din 24 iunie 2005, care a fost efectuat în lipsa recurentului și fără acordul lui, ridică dubii cu privire la veridicitatea acestora în acord cu articolul 130 alin. (5) din Codul de procedură civilă.

Astfel, potrivit jurisprudenței naționale, la soluționarea litigiului asupra unui imobil, apărut înainte de finalizarea construirii și înregistrării lui, instanța judecătorească nu va putea să recunoască dreptul de proprietate asupra imobilului respectiv, ci numai asupra materialelor de construcție din care este alcătuit imobilul, cu posibilitatea ulterioară a proprietarului materialelor și al autorizației de construcție de a continua construirea și a înregistra dreptul de proprietate pe cale administrativă. De asemenea, în cazul în care construcția este realizată în coparticipație, reieșind din măsura procentuală a stadiului de construcție și posibilitatea tehnică de partajare în natură a imobilului în părți separate, instanța judecătorească, la cererea soților, poate împărți construcția nefinalizată, cu posibilitatea înregistrării ulterioare pe cale administrativă a dreptului de proprietate pentru fiecare titular al părții sale din construcție, după finalizarea și darea în exploatare a construcției.

Considerațiile de mai sus sunt suficiente pentru a stabili că erorile judiciare analizate în speță sunt esențiale și nu pot fi corectate în această fază. Or judecarea recursului, exercitat conform rigorilor impuse de articolul 432 alin. (1) din Codul de procedură civilă, are caracter devolutiv numai pentru problemele de drept material și procedural. În acest caz, articolul 442 din Codul de procedură civilă prevede că în ordine de recurs nu pot fi administrate probe noi, ceea ce consolidează poziția sus-menționată. Așadar, omisiunea instanței de apel de a constata momentul construcției casei de locuit și timpul ducerii unei gospodării comune între recurenți conduce inevitabil la încălcarea garanțiilor unui proces echitabil, din moment ce observațiile recurentului Gudima Vasile nu au fost analizate într-un mod efectiv.

În concluzie, recurentul trebuie să aibă posibilitatea reală să-și prezinte apărarea și să fie audiat de o instanță de apel, care va fi competentă de a examina toate

chestiunile de fapt și de drept relevante litigiului (a se vedea A. Menarini Diagnostics S.R.L. vs Italia, 27 septembrie 2011, parag. 59; Akaki Tchaghiashvili, 2 septembrie 2014, parag. 34, Samardžić, ibidem, parag. 31, Gohe și alții vs Franța, 3 iulie 2018, parag. 41 - 43).

Prin urmare, ținând cont de faptele din speță, de argumentele părților și de constatările de mai sus, Colegiul judiciar consideră că a examinat principalele întrebări juridice puse în ambele cereri și că nu este necesar să se pronunțe separat în privința motivelor invocate în recursul formulat de Gudima Anastasia. Acestea, în esență, nu au forță juridică de a influența prezenta soluție pe caz și relevanța lor va putea fi supusă unei aprecieri juridice la o nouă rejudecare a cauzei. Mai mult, recurenta a solicitat rejudecarea cauzei, ceea ce consolidează opinia de mai sus (a se vedea, printre alte autorități, Kamil Uzun vs Turcia, 10 mai 2007, parag. 64 din 10 mai 2007; Centrul pentru Resurse Juridice în numele lui Valentin Câmpeanu vs România (Marea Cameră), 17 iulie 2014, parag. 156).

Având în vedere problemele de drept ridicate în speță, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite ambele recursuri și de a casa decizia din 25 ianuarie 2018 a Curții de Apel Chișinău, cu dispunerea trimiterii cauzei spre rejudecare în instanța de apel.

Conform articolul 1 alin. (2) și (3) din Legea nr. 789-XIII din 26 martie 1996, Curtea Supremă de Justiție este instanța judecătorească supremă care asigură aplicarea corectă și uniformă a legislației de către toate instanțele judecătorești, soluționarea litigiilor apărute în cadrul aplicării legilor, garantează responsabilitatea statului față de cetățean și a cetățeanului față de stat. Prin activitatea sa, Înalta Curte asigură respectarea principiului supremației legii și contribuie la constituirea unui stat de drept (a se vedea, în particular rolul unei Curți Supreme de Justiție în vederea restabilirii statutului de drept în cazul casării unei decizii judecătorești, Zubac vs Croația (Marea Cameră), 5 aprilie 2018, parag. 123).

Astfel, ținând cont de rolul specific al instanței de recurs și de preeminența dreptului, este imperios, ca la reexaminarea pricinii în ordine de apel, să fie remediate neajunsurile procedurii inițiale. În acest sens, cauza civilă urmează a fi judecată în întregime în cadrul unor proceduri noi, în vederea respectării dreptului părților la un proces echitabil, în special, în partea aprecierii juridice a observațiilor ce țin de perioada construcției casei de locuit în raport cu ducerea unei gospodării comune între foștii soți, dar și a aportului financiar a fiecărui dintre soți (a se vedea, spre exemplu impactul considerentelor instanței de recurs la o nouă reexaminarea a cauzei, Victor Harovschi vs Moldova, 18 noiembrie 2008; Dimitar Yordanov vs Bulgaria, 6 septembrie 2018, parag. 52 - 53).

În conformitate cu articolul 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se admit recursurile declarate de către Gudima Vasile, reprezentat de avocatul Gheorghita Oleg, și de către Gudima Anastasia, reprezentată de avocatul Vlaicu Vlad.

Se casează decizia din 25 ianuarie 2018 a Curții de Apel Chișinău, în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de către Gudima Anastasia împotriva lui Gudima Vasile, cu privire la partajarea averii în devălmășie, înlăturarea obstacolelor de folosire și posesie a bunului imobil, stabilirea modului de folosință a imobilului, recunoașterea dreptului de proprietate și înregistrarea acestuia, cu trimiterea cauzei spre rejudecare în Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele ședinței,
Judecător

Tatiana Vieru

Judecători

Maria Ghervas

Nicolae Craiu

Mariana Pitic

Victor Burduh